

Foaia Diecezană

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

<p>Preful abonamentului :</p> <p>Pe un an 240 Lei Pe jumătate de an 120 Lei Pe un pătrar de an 60 Lei Un număr 5 Lei Pentru străinătate pe un an 300 Lei</p>	<p style="text-align: center;">APARE DUMINECA</p> <p>Manuscrisele nu se înapoiază și se adresează redacției „Foaia Diecezană”, iar banii pentru abonamente și inserațiuni se trimit administrației „Tipografia și Librăria Diecezană” în Caransebeș.</p>	<p>Preful inserțiunilor :</p> <p>Pentru publicațiuni oficiale, concursuri, edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 120 Lei, până la 200 de cuvinte 180 Lei, de aci în sus 200 Lei</p>
---	---	---

P. S. Episcop Nicodem Munteanu
ales Mitropolit al Moldovei.

Probleme culturale bănățene.

III.

La alegerea săvârșită Miercuri în 23 Ianuarie 1935, marele colegiu electoral a votat, cu mare majoritate de voturi, pe P. S. Nicodem Munteanu starețul mănăstirii Neamț de mitropolit al Moldovei.

I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului a declarat ales pe noul mitropolit, spunând că această alegere este cu voia Celui de sus, asupra căruia imploră binecuvântarea lui Dumnezeu.

Noul ales a mulțumit încrederii, căreia se supune căci este călugăr, iar unul din voturile călugăriei impun ascultare. Își dă seama de marea chemare spre care îl trimite Providența și promite a desăvârși marea operă ce-l așteaptă într'una din cel mai întinse și mai însemnate eparhii din țară.

Prea Sfinția Sa a fost odinioară episcop al Hușilor, apoi — pentru scurtă vreme numai — arhiepiscop al Chișinăului, iar în 1921 s'a retras la mănăstirea Neamț unde fu numit stareț al mănăstirii. Aci a dezvoltat o activitate frumoasă: de gospodar și de cărturar. P. S. Sa are numeroase lucrări tipărite, în mare parte, în tipografia ce însuș a înființat-o la Neamț.

Clerul și poporul Moldovei frământat mult, cu deosebire pe chestiunea calendarului, așteaptă cu încredere pe noul păstor spre a-i da liniștea și atmosfera necesară propășirii sale. O dorim și noi din toată inima conștii că P. S. Nicodem le va da-o din belșug!

Din espunerile de până acum am dedus două constatări. Întâi că populația la noi în Banat, prin covârșirea natalității de numărul cazurilor de moarte este în precipită scădere, și al doilea că pe deasupra acestei scăderi numerice se înregistrează și o altă, aceea în frecvențarea școlii. Și doar este știut că școala asemenea unui grădinar îngrijește așa de potrivit dezvoltarea intelectuală și sufletească a omului, iar timpul de 7 ani — între cari numai patru sunt de toată ziua — e absolut insuficient și neînsemnat într'o viață de om, mai ales în vremurile de astăzi, atât de înaintate pe căile progresului.

Incurajarea natalității și împiedecarea mortalității infantile, ca și îndrumarea strictă la o ordonată frecvențare a școlii, sunt astăzi probleme serioase la noi. La soluționarea lor grabnică toți factorii locali sunt chemați să colaboreze, și în primul rând este chemată Biserica prin preoții ei. În cazul cel dintâi am arătat cum, și am arătat cum poate contribui și la popularea școlii: prin caracterul atrăgător al orelor de religie și exortare; la acestea se adaugă combaterea, prin toate mijloacele pastorale bune, a concepției de lucru odios, de canon, pe care țaranul nostru o are despre școală. Ea îi vizează binele lui și binele odraslei lui; și de aici datorită preotului și a înaintestătătorilor lui să combată moravurile străine, cu deosebire cele venite prin politicianismul excesiv, cari sapă la temelia oricărei autorități, a oricărui bun, deci și la temelia școlii.

*

La 12, 13 sau 14 ani școala scapă din mână copiii a căroră inițiere în binefacerile culturii o începuse într'o luptă cu titanice piedici

și greutăți. Copiii satelor în marea lor majoritate rămân să continue, în intimitatea vieții patriarhale de țară, indeletnicirea ancestrală: munca câmpului. Puțini sunt sortiți de împrejurări să continue școala în vre-un oraș, putând să câștige cunoștințe mari cari să înalțe steagul neamului măcar la nivelul celor ale altor popoare; și mai puțini urmează atât de laudatele meserii, improprii spiritului poporului nostru. Ce se face cu ceilalți, cu grosul celor rămași la plug, cine se îngrijește și cum să li se dea o fărâmă de hrană sufletului lor, care își caută o eșire, o adăpare la izvorul netrecător al luminii. Iată o altă problemă, problema culturalizării poporului care nu este de ieri sau de azi, și în jurul căreia s'au spus atâtea păreri cu nenumărate formule și soluții. Să vedem cum se prezintă aceasta la noi și ce ar putea Biserica să pună în cumpană ca problemei să i se dea una din cele mai mulțumitoare soluții.

Un distins profesor bănățan din Logoj scrie în această privință în calendarul „Nădejdei“ (1935), al Românilor din Banatul iugoslav, între altele următoarele. „Nevoile lumii de azi sunt multe și mari. Iar pentru a le înțelege, de cele mai multe ori nu ajunge numai cunoașterea literelor din cărți. Așa că omul trebuie să fie din ce în ce mai învățat. Dar oare cine să-l învețe? La școală, țăranul nostru stă doar patru ani, apoi se apucă de cealaltă școală, tot așa de nobilă, a plugăriei. Cum va învăța el când este mai în vârstă, trecut de anii școlai?... Ei vedeți, și în acest caz se poate învăța. Țăranii chiar ei de ei se pot instrui“. Lucrurile stau într'adevăr așa, căci însuș autorul șirelor de mai sus, dl profesor T. Mitâr, spune mai la vale că *țăranul trebuie învățat* la acestea; că cei din fruntea lor trebuie să-și facă datoria de a-l învăța și conduce. Desigur, și aici vom ataca direct problema, rostul societăților culturale ca aceea în fruntea căreia stă dl Mitâr în Logoj zace tocmai în desgroparea și purificarea comorilor sufletului poporului nostru.

Societatea culturală „Astra“ de mult, curând după înființarea ei și-a pus, ca prim scop al existenței sale, răspândirea culturii în popor. Și într'adevăr nimic nu ridică pe un popor în ochii săi ca și în cei ai altora, cum îl ridică această cultură. Prin cultură, și numai prin ea, sporim prestigiul nostru național; prin desăvârșirea instituțiilor noastre, prin perfecțiunea științei și a artei, ca și prin ordinea morală în temelia orânduiriilor noastre vom putea elupta o întâetate, ce astăzi ne pare inabordabilă. Așa și numai așa!

Bătrâna „Astra“ a înțeles demult postulatul acesta, și astăzi străduințele ei, ca mii de tentacule pipăie pretutindeni gradul de rezistență și încăpăținare în boala neștiinței, aplicând simultan corectivele de leuire. Astăzi problema școlilor țărănești sau a *școlai satești* cum nimerit îi zicea un confrate din Ardeal începe să devină o realitate. O însemnată parte de muncă revine desigur Bisericii la noi în Banat ca oriunde alături de Astra. Și în Nrul nostru viitor vom vedea cum s'ar putea înjgheba mai nimerit această colaborare.

Episcopii Moise Stanoevici și Nicolae Dimitrievici.

Episcopul Nicolae Dimitrievici 1726—1728.

Istoria noastră bisricească cunoaște doi episcopi în Banat cu acest nume — unul la Vârșeț altul la Timișoara. Face doar o mică deosebire între ei numindu-l pe cel dela Timișoara câte odată Dimitrovici.*)

La anul 1725 I. 6 mai mare preot la mănăstirea Săn-Giordzului din Banat, era un Dimitrievici. Așa se găsește la Baróti în cartea citată mai sus. Iar despre mănăstirea aceasta ne spune Radoslav von Radic în: Die orthodox-serbischen Particularkirche von Karlovitz că era una din cele trei mănăstiri ale eparhiei Timișorii în fruntea căroră stătea totdeauna câte un arhimandrit, deci căpitanul călugărilor din această mănăstire la 1725 I. 6 era arhimandritul Dimitrievici. Acesta este ridicat la treapta episcopatului, la Caransebeș, iar de aici este transferat după doi ani la Timișoara.

Radoslav Radic în Die Verfassung des obersten Kirchenregiments in der orthodox-katholischen Kirche bei den Serben in Oesterreich-Ungarn, Werschetz 1877/8, ne spune următoarele: Mitropolitul Moise Petrovici cu dela sine putere „numește“ și hirotonește — fără a mai cere consensul sinodului episcopesc — pe arhimandritul Nicolae Dimitrievici de episcop la Vârșețului la anul 1726 și când sinodul episcopesc ia cunoștință despre această numire potrivnică canoanelor, spre pedeapsă, îl transferă la catedra Timișorii.

*) Dr Gheorghe Popoviciu, Istoria Banatului, pag. 322.

La Vârșeț a stat din 27 IX. 1726 când Administrația districtului Orșova la 15 Octombrie 1726 raportează centrului că a îndeplinit porunca primită, făcând cunoscută „numirea episcopului dela Caransebeș“.

Văzurăm mai sus că episcopatul a protestat împotriva felului cum Nicolae Dimitrievici a fost săltat în scaunul episcopesc de către mitropolitul Moise Petrovici din Belgrad cu dela sine putere, împotriva canoanelor bisericești cari cer ca episcopul să fie ales de sinodul episcopilor. El era însă favoritul mitropolitului care, știindu-se protejat de puterea politică a țării, a nesocotit canoanele. De aceeaș favoare se împărtășește noul episcop când, după moartea învățatului și harnicului traducător de cărți, episcop Damaschin, este delegat să reprezinte pe mitropolit la alegerea de episcop dela Râmnic, care episcopie era făcută și ea sufragana metropoliei din Belgrad. Faptul că a fost trimis la Râmnic confirmă presupunerea că acest episcop este arhimandritul dela **Sân Giordz**, căci acolo, într'un ținut românesc, a putut învăța limba noastră, ori poate era chiar român și pentru aceasta fu trimis ca un cunoscător de limbă, la Râmnic. Relațiile cu Țara Românească le-a păstrat toată viața sa, cum dovedește Tincu Velea la pag. 121, spunându-ne că „a căpătat dela soborul mănăstirii Hurezu în dar o biblie tipărită în limba românească în a. 1688. De document servește o scrisoare românească cu litere ciocoști (sic!) pe marginile de dinjos ale primelor foi dela acea biblie“. Biblia aceasta a primit-o ca episcop al Timișorii, unde fu transferat la 1728 și unde a păstorit până la moartea sa întâmplată la anul 1744.

La moartea mitropolitului Moise Petrovici, niște aderenți de ai săi au încercat să-l pună administrator metropolitan, la asta însă s'au împotrivit ceilalți episcopi cu cari nu trăia în raporturi de prietenie cum aflăm tot dela R. Radic.

La moartea celui de-al doilea metropolit, Vichentie Ioanovici, întâmplată la 6 Iunie 1737, episcopul Dimitrievici este în Belgrad de unde se întoarce aducând cu sine o seamă de „efecte, scrisori și bani din averea rămasă

după moartea mitropolitului“. Despre acestea trebuie să prezinte autorităților politice o specificațiune. (A se vedea la Baróti, 1738 X. 25 pag. 46.)

Moare la anul 1744. Anul care a văzut minunea săvârșită de călugărul Visarion Sarai, care pleacă din dieceza episcopului Nicolae Dimitrievici, poate chiar cu știrea lui, ca să întoarcă la biserica strămoșească pe Românii trecuți la unire în valea Mureșului.

Averea rămasă după moartea episcopului Dimitrievici o moștenește patriarhul Arsenie IV-lea Cernoevici, obligându-se a plăti eventuale datorii rămase.

Acesta a fost scurt timp episcopul Vârșețului și Caransebeșului Nicolae Dimitrievici, iar dela 1628 al Timișorii unde a purtat și titlul de metropolit.

(Sfârșit)

Petru Olde

Sectarii și Preoția.

De: Preot Dimitrie Bliidariu.

Cu toatecă sectarii prin ura lor ce o nutresc contra preoților susțin că ierarhia bisericească ar fi de orânduire lumească totuși nu pot afirma și dovedi ceea ce vom dovedi noi tot cu locuri scripturistice unde se arată foarte lămurit originea și instituirea ierarhiei bisericești. *Originea diaconatului* ne-o arată următoarele cuvinte a cărții sfinte: „și chemând cei doisprezece pe mulțimea învățăceilor, au zis: nu este cu plăcere nouă, ca lăsând cuvântul lui Dumnezeu, să slujim meselor, socotiți, drept aceea fraților, șapte bărbați mărturisiti, plini de Duhul Sfânt și de înțelepciune, pe cari să-i rândum pentru treaba aceasta, iar noi întru rugăciune și întru slujba cuvântului ne vom zăbovi, și a plăcut cuvântul acesta înaintea a toată mulțimea și au ales pe Ștefan bărbat plin de credință și pe Filip și pe Prohor, și pe Nicanor, și pe Timon, și pe Parmena, și pe Nicolae nemernicul antiohian; pe cari i-au pus înaintea apostolilor și rugându-se și-au pus pe dânșii mânilor“. (Fapt. apost. cap. 6, v. 2-6.)

Că diaconii nu erau numai niște slujitori ai meselor creștinilor, arhidiaconul Ștefan primește cel dintâi martiriul, ce se vede din următoarele: „iar ei strigând cu glas mare și-au astupat urechile lor, și au năvălit toți cu un cuget asupra lui, și scoțându-l afară îl ucideau cu pietre; și mărturii și-au pus hainele lor lângă picioarele unui tânăr ce se chema Saul, și uci-

deau cu petre pe Ștefan care se ruga și zicea: Doamne lăsa să primește duhul meu, și îngenunchind a strigat cu glas mare: Doamne nu le socoti lor păcatul acesta. Și zicând a adormit". (Fapt. apost. c. 7, v. 57-60). Tot la Fapt. apost. cap. 8, se vorbește despre diaconul Filip că a propovăduit creștinismul în Samaria.

La fel și celelalte două trepte ale ierarhiei bisericești: *episcopatul și presbiteratul*, originea și instituirea lor tot sf. Scriptură le arată: „și a fost în zilele acestea a ieșit la munte să Se roage și toată noaptea a petrecut întru rugăciunea lui Dumnezeu și când s'a făcut ziuă, a chemat pe învățăceii Săi și alegând dintre dânșii doisprezece pe cari și apostoli i-a numit". (Luca c. 6, v. 12-13.); apoi mai departe: „iar după acestea a arătat Domnul și pe alți șaptezeci și a trimis pe dânșii câte doi înaintea feței Sale „întru tot orașul și locul unde vroia El să meargă“! (Luca, c. 10 v. 1).

Multe sunt obiecțiunile sectarilor de a combate preoția dar toate cad dela sine, fiind îndreptate ca atacuri din rea voință.

Locurile cele mai însemnate din sf. Scriptură de cari ne putem folosi ca arme de apărare în contra atacurilor sectare îndreptate contra preoției sunt următoarele: *Matei*: c. 10, v. 5; c. 10, v. 40; c. 28, v. 19-20; *Ioan*: c. 15, v. 16; c. 17, v. 16-17; c. 20, v. 21; *Fapt. Apost.* c. 1, v. 8; c. 2, v. 1-4; c. 14, v. 23; c. 15, v. 6; c. 16, v. 4; c. 20, v. 17; c. 20, v. 28; *I. Corinteni*: c. 4, v. 1; c. 4, v. 17; *Galateni*: c. 1, v. 1; *Efeseni*: c. 4, v. 11; *Filipeni*: c. 1, v. 1; *I. Timotei*: c. 4, v. 14; c. 5, v. 16; c. 15, v. 19; c. 15, v. 22; *II. Timotei*: c. 1, v. 6; c. 1, v. 11; *Tit*: c. 1, v. 5; c. 1, v. 7; *Evrei*: c. 5, v. 1-4; c. 5, v. 7.

Iată dar că în fața celor de mai sus sectarii se pot considera dezarmați căci orice atac din partea lor se va isbi de rezistență și vor trebui să bată în retragere.

Un lucru constatat este că preotul își face datoria, fiecare după puterile sale, și cred că nu exagerez dacă afirm aceasta, dar prea puțin sprijin i-se oferă preotului dela aceia cari mai mult ca ori care alții ar trebui să fie în nemijlocita apropiere a preotului, bine înțeles numai acolo unde e cazul.

Să ne apărăm credința noastră strămoșească, umăr la umăr — clerici și mireni — să formăm zid apărător în jurul lui Hristos, iar lupii răpitori să nu poată pătrunde în staulul oilor, ca atunci când ne vom înfățișa înaintea dreptului judecător să ne putem da seamă despre activitatea noastră în via Sa și să fim „ *vrednici lucrători de plata noastră*“.

Fapte și comentarii.

Câtă vreme o să mai șovăiți când într'o parte, când în alta? Dacă Iehova este Dumnezeu, umblați pe caile Lui, iar dacă Baal este Dumnezeu, mergeți și închinați-vă numai lui!

... Este desigur ecoul unui suspin, eșit din pepturile celor ce se străduiesc neîncetat, prin vorbele și faptele lor, la combaterea și îndreptarea unor plăgi ce copleșesc societatea noastră.

Roma antică avea numeroase locuri de purificare și ispășire a sufletelor, conștiente de păcatele lor. Lumea de atunci era mai conștientă de stricăciunea și viciele ei și'n conștiința ei era mai multă presimțire despre Hristos și părere de rău pentru păcătoșenia ei, decât uneori la oamenii crescuți în legea creștină.

Care din noi nu obsearvă zilnic, oameni cu desăvârșire împotmoliți în viața instinctuală, la cari intelectul n'are nici măcar puterea de-a recunoaște jocul forțelor, cari l-au robit și cari pedesupra își preamăresc robia, luând-o drept libertate potențată, ba mai mult, fiecare își apără cu înverșunare inviolabilitatea propriilor lui pretenții de plăceri și distracții și i-s'ar părea o nedreptate strigătoare la cer să peardă ceva din ceace îi este hrană cotidiană, chiar dacă, cum îi numește Schopenhauer, alcătuesc gloata nesfârșită de „iresponsabili“, ai tuturor păturilor sociale.

Ne legăm mereu de aceste mărunțișuri ce par unora puțin importante, pentru că ele alcătuesc complexul vieții noastre sociale și o religie rămâne moartă, dacă acestor lucruri cotidiene nu le împrumută stilul unei simțiri și cugetări mai superioare, îndemnând pe individ mereu spre realizări practice. Grija creștinismului rămâne și pe mai departe aceea de-a lăsa turma cea drept redincioasă și a ne ocupa de fiul cel pierdut, de a-l face și pe el să flămânzească și să înseteze după aceea hrană ce ne-o oferă nouă Hristos zilnic, de-a veni cu credință și cu dragoste și a-se împărtași din belșugul acestui dar, de-a gusta și a vedea cât este de bun Domnul, iar gustând părtaș al vieții de veci să se facă, viața care este pregătită tuturor, încă înainte de a-se întemeia lumea.

Acest crez nu e o formulă de gândire individuală, ci un sentiment colectiv, care nu e născut din procreația cerebrală a unui ins singuratec, ci a fost totdeauna al unei clase întregi alese; și nu e lozinca unei singuratece perioade, ci a întregii istorii apuse, — tot așa de vechi, ca și statornic, — primind mereu numai botezul actualității, crescând uneori în intensitate, sub forța împrejurărilor, Fiecare suflet pe pământ

are pe lângă o chemare și un scop terestru și o chemare supraterestră, mai înaltă decât toate lucrurile acestei lumi, căreia trebuie să-i slujească tot ce este pământesc și care singură e în stare să ferească de nimicire și de eroare orice activitate terestră. Nu trebuie să ne lăsăm terorizați de votul unei minorități, care nu mai vrea adevăruri învechite, ci adevăruri nouă?!

Aceste adevăruri „învechite“, ce le propăgam noi, sunt vechi, dar pururea tinere și actuale. Cu cât omul vine mai adânc în atingere cu viața reală, cu atât sunt mai grele luptele pe cari are să le poarte cu sine însuși și cu lumea, cu atât adevărurile învechite se fac mai vii și cu atât îi ajută mai spornic la nevoie.

Cauza acestei slăbiciuni a voinței omului față de imboldurile lui rele, trebuie căutată înainte de toate în pierderea unei credințe tari, în lumea spirituală, — credință ce a dirigit viața antică. El nu poartă în suflet decât ispita înfrângerii și a compromisurilor nedemne.

Cu cât însă mai sincer își recunoaște sufletul propria sa boală, silindu-se să se ridice deasupra eului său trupesc, cu atât mai clar va înțelege el în mijlocul încercărilor și piedicilor vieții, sensul acesta superior își va vedea strălucind mântuirea sa din dosul tuturor durerilor și privațiunilor, — sau plăcerilor lui de o clipă. Acest crez să ne fie patrimoniul nostru moral, care să se confunde cu rostul existenței noastre pe pământ.

„*Pacea Mea dau vouă*“ zice Mântuitorul, vrând să împrăști grija copilărească a deșertăciunilor și vanităților terestre, — pacea aceasta să o împărtășiți toți cei ce aveți darul de a o împărtăși!

Petru Toma

Datoriile comunelor bisericesti și conversiunea.

— Studiu —

de: AUREL MOACA.

Cu toate că prin o circulară oficială s'a adus celor interesați la cunoștință, că comunele noastre bisericesti cu datoriile lor față de alții nu cad în conversiunea datoriilor agricole și urbane, totuși mi-se pune aproape zilnic întrebarea, când verbal, când în scris: „cad datoriile comunelor bisericesti în conversiune?“

Și de câte-ori răspund la această întrebare, că comunele bisericesti nu beneficiază de avantajele legii conversiunii, tot de atâtea ori aud aceeași nemulțumire, care află expresiune în următoarele cuvinte: cum se poate, ca debitorii bisericii să fie supuși prevederilor legii pentru lichidarea datoriilor, până când comunele bisericesti față de creditorii lor să nu beneficieze de legea conversiunii. Este incompatibil cu logica și drep-

tatea, ca comunele bisericesti să fie silite să-și încasseze pretențiunile cu reducerile mari, cuprinse în legea pentru lichidarea datoriilor, și tot atunci să fie datoare a-și plăti datoriile în întregime.

Ca să nu tot repet același răspuns, îl comunic în cele ce urmează, pentru orientarea acelor, pe cari îi privește.

* * *

Când apărură-se în primăvara anului trecut în presa din capitala țării proiectul legii pentru lichidarea datoriilor agricole și urbane, prima ochire am fost îndreptat-o asupra articolelor cari precizează, că cine intră în conversiune și din textul proiectului am aflat imediat, că parohiile, respective comunele bisericesti nu fuseseră împărtășite de beneficiul conversiunii, până când debitorii lor nu erau exceptați, ca în legile anterioare, prin urmare ei cădeau în conversiune pe baza acestui proiect de lege.

Pentru a putea înțelege cât mai bine chestiunea aceasta de mare importanță pentru părțile constitutive ale bisericii, e mai ducător la scop dacă alegem ca punct de mănecare debaterile parlamentare.

Iată cum a ajuns, ca cauza aceasta să se dezbătă în senat.

Senatorul Ludovic Mrazec întrebă pe d-l ministru C. Xeni, că Academia Română, fiind considerată ca persoană juridică de drept public, intră în categoria debitorilor enumerați la art. 1. punctul a) al proiectului, cari debitorii erau proiectați să beneficieze de conversiune și între cari debitori erau enumerate și „persoanele juridice de drept privat, care nu au scop lucrativ“ (adeacă nu aduc câștig).

La această întrebare d-l ministru a răspuns, că atunci când a introdus în art. 1 al legii „persoanele juridice de drept privat, care nu au scop lucrativ“, s'a gândit la acele persoane juridice, al căror scop este un înalt scop moral, cultural și filantropic. Iar ce privește Academia Română, aceea a stat în primul rând al preocupărilor sale.

În continuare apoi a zis d-l ministru, că fără a intra în controversa delicată, dacă Academia Română este o persoană juridică de drept public sau de drept privat, ea este incontestabil o persoană juridică, care nu are scop lucrativ, făcând declarația că a înțeles că Academia Română să beneficieze de dispozițiunile art. 1. adeacă să intre în conversiune.

Declarația aceasta formală a d-lui ministru a devenit realitate prin faptul, că în regulamentul legii a fost în art. 1. intercalată Academia Română, ca beneficiară de conversiune, adaogându-se după „fondațiunile de orice fel“ cuvintele „inclusiv Academia Română“.

Astfel d-l ministru s'a degajat față de Academia Română în mod hotărât.

La declarația făcută de d-l ministru în senat, s'a atașat senatorul Elemér Gyárfás punând întrebarea, că parohiile și instituțiile parohiale, care nu au scop lucrativ, dar de fapt nu sunt persoane juridice de drept privat, intră în conversiune cu datoriile lor față de alții, la ceace d-l ministru a răspuns grăbil că intră.

Numitul senator însă nu s'a mulțumit cu răspunsul scurt al d-lui ministru, ci a cerut să i-se precizeze, că parohiile sunt persoane juridice de drept public, deoarece sunt create prin lege, sau recunoscute prin lege, aceasta cel puțin după teoria lui Vermeulen.

Pentru cazul, că parohiilor li-s'ar da o altă interpretare, a declarat că își susține amendamentul propus.

Raportorul proiectului de lege d-l M. Romniceanu a reflectat după cum urmează: „Noi am înțeles lucrul următor: orișicine nu este o persoană, o comunitate, stat, județ, comună, sau în dependență directă sau indirectă de acestea, este încadrat în noțiunea „persoană juridică de drept privat“. Așa dar, parohiile, dacă au avere particulară, indiferent dacă sunt recunoscute de lege sau nu, au conform acestei legi, caracter de persoană juridică de drept privat, deci intră“.

Întrebând senatorul Elemér Gyárfás încă odată, că oare instituțiile bisericești și asociațiile de binefacere intră în conversiune, raportorul a răspuns: „V'am spus că da“.

În consecință amendamentul senatorului Elemér Gyárfás a fost respins.

Dar să vedem urmările acestor declarațiuni categorice ale d-lui ministru și ale raportorului proiectului de lege.

Prima urmare a fost, că unii dintre parlamentari făcând alegătorilor dare de seamă asupra activității lor, bazați pe declarațiile de mai sus, au grăbit să aducă la cunoștință, că comunele bisericești cad în prevederile legii conversiunii.

Exact în înțelesul acesta explică legea și „Codul Conversiunii“, întocmit de consilierul la înalta Curte de casație Eugen Petiș și cons. zicând, că „parohiile și instituțiile bisericești vor intra și ele în dispozițiunile legii. Ele sunt într'adevăr persoane juridice de drept privat. Un amendament, care le prevedea, a fost respins, la senat, ca inutil.“

După ce pe de o parte legea amintea numai „persoanele juridice de drept privat fără scop lucrativ“, iar parohiile, comunele bisericești — după cum voi arăta mai jos — nu sunt atari persoane, ci sunt persoane juridice de drept public, pe de altă parte atât dl ministru, cât și raportorul legii au declarat afirmativ, că instituțiile bisericești se bucură de avantajele conversiunii, chestiunea aceasta, ca multe altele a rămas nelămurită după promulgarea legii.

Consiliul nostru eparhial, căruia i-am referat pe larg situația cu motivele pro și contra, s'a pus pe punctul de vedere al expectativei, adică al așteptării textului regulamentului, care text a apărut abia în 13 Iunie 1934, după două luni de frământare a chestiunilor neclarificate prin legea conversiunii datoriiilor, fiind de credință că textul §-lui 1., va fi stilizat în înțelesul declarațiunilor comunicate mai sus, și aceasta cu atât mai ales, că preoții parlamentari depuseseră stăruințe, ca comunele bisericești să intre în prevederile conversiunii.

Când s'au publicat desbaterile parlamentare și am luat cunoștință despre cuprinsul lor, aveam cu toții impresia, că situația faptică se va îmbunătăți în favorul comunelor bisericești, adică că d-l ministru va afla căi și mijloace ca declarațiunile sale verbale, făcute în senat, să se aducă în consonanță cu realitatea.

Nădejdea era, că textul amplificat în interesul comunelor bisericești va pune chestiunea definitiv la punct.

În 13 Iunie 1934 a apărut textul regulamentului și spre surprinderea cercurilor bisericești numai „Academia română“ a fost intercalată în art. 1. al regulamentului, care tratează determinarea și lichidarea datoriiilor agricole, devenind pe calea aceasta îndreptățită, până când despre biserică nu se face în acest regulament nici o pomenire.

Dupăcum arătasem mai sus d-l ministru C. Xeni a avut ferma voință a sprijini în primul rând Academia Română și ținând între altele și cont de stăruințele majorității preoților parlamentari, nu mai puțin a voit să sprijinească și biserica, adică parohiile, instituțiile bisericești, căci altcum n'ar fi făcut atât d-l ministru cât și raportorul legii declarațiunile categorice, pe care le-au făcut. Și de bunăseama, că a și avut gândul să intercaleze pe lângă Academia Română și parohiile în textul explicativ al art. 1. din regulament.

Ce privește Academia vedem, că în comisiunea de redactare a regulamentului a succed, ca Academia să fie trecută cu numele între beneficiarii legii conversiunii, cu privire la biserică însă trebuie că a intervenit o influință puternică, căci altcum nu ne putem imagina, ca o declarație făcută în acelaș fel referitor la Academie și la parohii, la prima să se traducă în realitate, iar la cele din urmă să se treacă cu vederea prin tăcere.

Curentul antibisericesc ce s'a ridicat din cine știe ce motive, trebuie că a fost mai puternic în ce privește parohiile, decât bunăvoința inițială, arătată de d-l ministru față de biserică.

Cuprinzând regulamentul dispozițiunile de executare ale legii pentru lichidarea datoriiilor agricole și urbane și neînd luată biserica în seamă de acest regulament, evident, că consiliul nostru eparhial, bazat pe textul legii, că numai persoanele juridice de drept privat, care nu au scop lucrativ intră în prevederile legii, nu se putea pune pe alt punct de vedere, decât pe acela, care e singurul punct de vedere corect, că comunele bisericești sau parohiile cu datoriiile lor față de alții nu cad în beneficiile conversiunii, aducând aceasta la cunoștință organelor subalterne printr'un circular oficial, pentru conformare.

Urmările acestei circulare au fost supărări, proteste, memorii înaintate de cei ce cunoșteau numai latura primă a chestiunii, adică declarațiunile d-lui ministru, făcute în senat, dar nu cunoșteau și partea a doua, adică omiterea parohiilor din textul regulamentului, care două părți contrazicătoare au produs apoi o atmosferă de adevărată confuziune.

Cu scopul de a face deplină lumină în acest obiect important pentru finanțele comunelor bisericești, ținem să repetăm și din nou să accentuăm, că textul legii cuprinde beneficiul conversiunii datoriiilor numai pentru persoanele juridice de drept privat care nu au scop lucrativ.

Deci se naște întrebarea: ce persoană juridică e Biserica: persoană juridică de drept public sau de drept privat?

(Urmează)

Cuvinte din sfânta Scriptură.

Pre nebuni ostenelele lor nu fac decât a-i osteni. (Eccles. 10, 15.)

*

Când nouri s'au umplut, ei varsă ploaie pe pământ. (Id. 11, 3.)

*

Precum dreptatea duce la viață, așa cel ce urmărește răul merge la moarte. (Prov. 11, 19.)

Pe pământul făgăduinței

— Note de drum —

De ing. Petru Fotoc.

Via dolorosa.

Și lungă a fost calea călcată de Mântuitorul nostru până la locul executării, numită *drumul crucii* sau *al durerilor*, pe care a parcurs-o El dela pretoriul lui Pilat la Golgota, cu cele 14 popasuri — stațiuni, al căror loc este indicat pe străzile, pe unde continuă; 4 stațiuni sunt în biserica sf. Mormânt. Am făcut-o și noi aici, ne-am închinat la fiecare în parte, dar soarta nu ne-a cruțat în anii ce ne stau în urmă, fiecare am bătătorit-o și în viața de toate zilele. Sub povara crucii, care ni-s'a așezat pe umeri adesea am poticnit și fost-au și cazuri, când s'a găsit și câte un *Simeon din Kyrene*, care a împărțit greul cu noi, cum ni-s'a fost sorocit. Și de câteori nu ni-s'a strigat *Ecce homo*, în înțeles bun și invers. Aflu de bine a aminti aici mulțimea resturilor de oase, cari se află în temnița, unde a fost Fiul Tatălui arestat și cu multă pietate se arată scobiturile în peatră, unde după tradiție I-au fost legate de belciuguri de fier, mâinile și picioarele, mai zăvorindu-se după aceia și ușa. Era acuzat de iapte grele, apropiase neamul lui Israel de Domnul. Trebuia deci dat perzaniei. Se păstrează și astăzi stâlpul pe care s'a scobit sentința lui Iisus, iar în curtea pretoriului se arată o lespede cu urmele unui joc, cu care se distraseră soldații romani în timpul cât a durat judecata lui Hristos, cum ne spune tradiția.

Muristân.

E numele cartierului — spital — care se întinde în fața intrării la biserica sf. Mormânt. E vrednic de amintit pentru monumentele sale arhitectonice. Să le cercetăm pe rând, așa ne notăm *reședința patriarhului*, *muzeul de antichități*, *biserica sf. Maria* și *sf. Ioan Botezătorul*, sub care se găsește o altă biserică, care se crede a fi din secolul V. sau VI. Mai de însemnătate este însă Moscheia lui Omar, care este clădirea principală din colosul de zidărie numit *Haram esch-scherif*, *incinta sacră*, cea mai frumoasă terasă din lume, — cu o formă octogonală, unde evreii cred a fi locul din muntele *Moriach*, unde

Avram ar fi jertfit de *Isac*, iar muzulmanii sunt în convingerea, că mai sfânt ca acesta este numai *Ka'aba din Mecca*, pentru că și Mohamed a petrecut o noapte aici. Greșit se numește însă chiar și clădirea principală, moschea lui Omar, pentrucă nu s'a construit în timpul lui Omar, ci sub *Abd-el-Melik* și a fost renovată în 831 și 913. Cruciații au ținut-o ca biserica lui *Solomon*, pentrucă pe acest loc, chiar *David* construise un loc de jertfă, pe care apoi fiul său ridică biserica, care se numește și *catedrala stânței*, după blocul de peatră, care se află în lăuntru ei și sub care este o peșteră naturală, unde zice-se că a poposit sf. Fecioară cu Fiul, în drumul de refugiu spre Egipt. Erau aici locuri, unde intrarea era îngăduită numai evreilor. Toată construcția, cu moschea principală și cele secundare, are înfățișarea unui cartier întreg, care a fost adeseori espus stricăciunilor începând cu *Nabucanosodor* la anul 587 a. C., până la Iustinian, după care Califul 'omejjadir *Abd-el-Melik* amintit mai sus, a arabizat-o. Evreii nu intră în ea, că după credința lor aici sunt îngropate tablele lui Moise, iar a călca pe acelea, ar fi un mare păcat. Și pentru creștini sunt unele restricțiuni, în ceea ce privește cercetarea. Are 4 intrări dintre cari una se chiamă a *Paradisului*.

Muzulmanii sunt în credința, că aici se află cântarul *mawâzin*, cu care se măsură meritele oamenilor. Această biserică după frumuseța ei arhitectonică, execuție, ornamentație, marmoră roșcată, arcad, coloane, porticuri, mozaicuri, arabescuri dăltuite, stă într'un rând cu cele mai renumite construcții similare din lume. Fac impresia unei broderii. Stâlpii din marmoră aduși din Alexandria sunt o minune, aproape stravezii. Când împăratul Wilhelm, cu prilejul vizitei sale la Ierusalem, a rugat să i-se deice puțin unul, turcii n'au vroit să audă cu capul, că ei de fiecare colțisor știu o legendă, a căror sfințenie o cultivă cu adâncă religiozitate, o perpetuă cu convingere evlavioasă și o lasă moștenire din tată în fiu. Mai amintim aici *fântâna sfântă* și *catedrala lanțelor*, numire luată dela lanțul întins în acest loc de judecată de *Solomon* ori *Allah*, care lanț avea puterea, că dacă îl atingea un sperjur, îi reteza brațele.

(Urmează)

